herpy

ŻABY

Edible Bullfrog

Pyxicephalus edulis

Pyxicephalus edulis to masywna, szerokopyska żaba ryjąca z afrykańskich sawann i zalewanych łąk: mniejsza od *Pyxicephalus adspersus*, ale z takim samym apetytem, takimi samymi zębopodobnymi wyrostkami szczęki i ugryzieniem, które trzeba traktować poważnie. Większość czasu spędza zakopana w podłożu, jest odporna i można ją trzymać w stosunkowo małym terrarium.

Rodzina: Pyxicephalidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**8-12 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Sawanna i mokradła**
Toksyny skórne	**Brak znanych**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**23-26 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**50-70%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Opcjonalne** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Kijanki w wodzie**
Miejsce składania jaj	**W wodzie**
Liczba jaj w zniesieniu	**3 000-4 000**
Czas do wyklucia	**2-3 dni** przy 24-27 °C
Okres larwalny	**14-35 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Glony i rośliny i gotowa karma**
Opieka nad potomstwem	**Pilnuje jaj**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pyxicephalus edulis to duża, ciężko zbudowana żaba o szerokiej głowie, krótkim tułowiu i krótkich kończynach. Dorosłe samce osiągają najczęściej 8-12 cm od pyska do kloaki, samice 8-11 cm, a pojedyncze duże samce dochodzą do 14 cm. Samce są wyraźnie cięższe: samica waży zwykle tylko około połowy masy samca. Gatunek nie dorasta jednak nawet w przybliżeniu do rozmiarów *Pyxicephalus adspersus*. Grzbiet jest jednolicie żółtozielony do matowo oliwkowozielonego, u samców zwykle bardziej zielony, a u samic bardziej oliwkowobrązowy. Samice mogą mieć jasny pas wzdłuż kręgosłupa i jasne linie na

krótkich fałdach skórnych i brodawkach. Brzuch jest biały do kremowego, a samiec ma ciemnożółte gardło. Fałdy skórne na grzbiecie nigdy nie biegną na całej długości od głowy do tylnej części ciała, a skóra pokryta jest niskimi, zaokrąglonymi brodawkami.

Świeżo przeobrażone młode łatwiej odróżnić od dorosłych: mają jasnozielony pas biegnący środkiem grzbietu, złotobrązowe plamy i czarny rysunek, a wargi i kończyny mają czarne poprzeczne pasy. Oczy u młodych osadzone są bardziej z boku i w miarę wzrostu przesuwają się w stronę wierzchołka głowy. U dorosłych oczy są bardzo wyraźnie wysunięte. Przednie kończyny nie mają błony pławnej, natomiast tylne ją mają.

Żuchwa ma dwa zębopodobne wyrostki, które skierowane są ku górze i przytrzymują zdobycz. Gatunek opisał Peters w 1854 roku. Często mylono go z *P. adspersus* i innymi gatunkami z tego rodzaju, także w handlu, dlatego przy zakupie warto sprawdzić oznaczenie gatunku.

Skóra nie zawiera żadnej znanej trucizny. Realnym zagrożeniem jest ugryzienie: duże samce mogą zadać głębokie, bolesne rany, a żaba kłapie na wszystko, co się rusza, także na palce.

Występowanie i środowisko

Pyxicephalus edulis zamieszkuje szeroki pas sawann i terenów trawiastych w Afryce Subsaharyjskiej. Gatunek odnotowano na północy w Mauretanii, Mali, Burkinie Faso, Beninie, Nigerii, Czadzie i północnym Kamerunie, a na południu i wschodzie w Angoli, Zambii, Kenii, Tanzanii, Malawi, Mozambiku, Zimbabwe, Botswanie i północnej części Republiki Południowej Afryki (Limpopo).

Zasięg nie jest ostro wyznaczony, ponieważ gatunek mylono z *P. adspersus* i innymi gatunkami z rodzaju, a starsze stwierdzenia mogą dotyczyć innego gatunku. Żaby z nizin Afryki Wschodniej uznaje się od 2013 roku za odrębny gatunek, *Pyxicephalus angusticeps*.

> **Naturalny zasięg:** Mauretania, Mali, Burkina Faso, Benin, Nigeria, Czad, Kamerun, Angola, Zambia, Kenia, Tanzania, Malawi, Mozambik, Zimbabwe, Botswana i Republika Południowej Afryki.

ŚRODOWISKO

Gatunek występuje na zalewanych terenach trawiastych, podmokłych łąkach oraz w płytkich rowach i bagnach na otwartym terenie. W północnym Kamerunie preferuje otwarte, bagniste obszary i trzyma się gleb gliniastych i piaszczystych, w których może się zakopać. Krajobraz ma wyraźną porę deszczową i długą porę suchą.

Życie toczy się w rytmie deszczu. Żaba spędza około dziesięciu miesięcy w roku zakopana w ziemi w stanie spoczynku i wychodzi na powierzchnię dopiero wtedy, gdy w krótkim czasie spadnie ponad 70 mm deszczu. Wtedy zwierzęta gromadzą się licznie w okresowych zbiornikach, przydrożnych rowach i płytkich zagłębieniach z zalaną roślinnością, gdzie woda ma poniżej 20 cm głębokości. Okres rozrodu jest krótki i intensywny. Przez resztę roku żaba leży pod powierzchnią i żyje z zapasów tłuszczu.

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o hodowli *Pyxicephalus edulis* jest skąpa, a większość tego, co pisze się o tych żabach, dotyczy większego *Pyxicephalus adspersus*. Oba gatunki mają ten sam tryb życia i te same wymagania, a to, czego nie wiadomo o *P. edulis*, zapożyczono od *P. adspersus*.

Pojedyncze dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 45 × 30 cm. Powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość, bo gatunek nie wspina się i większość czasu spędza zakopany. Terrarium musi być szczelne i mieć dobrze przylegającą pokrywę, ponieważ żaba jest silna i potrafi zepchnąć luźną pokrywę. Młode mogą dorastać w mniejszych plastikowych pojemnikach i być przenoszone do większych w miarę wzrostu.

Podłoże musi być głębokie i luźne, aby zwierzę mogło się całkowicie zakopać: 10-15 cm wilgotnego włókna kokosowego lub nienawożonej ziemi zmieszanej z torfowcem. Podłoże ma być wilgotne, ale nie mokre, i nie może całkowicie wyschnąć. Unikaj żwiru i kory, które mogą zostać połknięte razem z pokarmem i spowodować zaparcie. Na wierzchu połóż korę korkową, płaskie kamienie i warstwę liści, aby zwierzę miało kryjówki, i wkop w podłoże dużą, płaską miskę z wodą.

Te żaby są samotnikami i są terytorialne. Trzeba je trzymać osobno, również samce między sobą, bo walczą zaciekle i mogą się nawzajem zabić. Tylko w krótkim okresie godowym dwa zwierzęta przebywają razem.

TEMPERATURA

W dzień terrarium powinno mieć 23-26 °C, a w nocy 18-22 °C. Temperatura ma być wyrównana i nie może przez dłuższy czas przekraczać 28 °C: już przy wzroście z 25 do 30 °C rośnie poziom hormonów stresu, a zwierzęta tracą na wadze. Nie ma więc potrzeby stosowania ciepłego miejsca do wygrzewania. Gdy robi się zbyt ciepło, żaba zakopuje się i przestaje jeść.

Ciepło może pochodzić z maty grzewczej na boku terrarium lub pod jedną trzecią dna, zawsze sterowanej termostatem, tak aby powstała nieco chłodniejsza strefa. Żadnej lampy grzewczej tuż nad zwierzęciem: wysusza ona podłoże i powietrze. Mierz temperaturę cyfrowym termometrem i sprawdzaj oba końce terrarium.

Jeśli przez dłuższy czas jest zbyt ciepło, zbyt zimno lub zbyt sucho, żaba zakopuje się i zapada w stan spoczynku w kokonie ze zrzuconej skóry. To naturalne, ale niepożądane w zwykłej hodowli, a stan spoczynku należy wywoływać tylko wtedy, gdy planujesz rozmnażanie.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza powinna wynosić 50-70 %. Zapewniają ją wilgotne podłoże i miska z wodą, a terrarium zrasza się codziennie wodą bez chloru, tak aby podłoże pozostawało lekko wilgotne. Cyfrowy higrometr pokaże, czy poziom się utrzymuje. Wentylacja powinna być na tyle dobra, aby powietrze nie stało, ale bez przeciągów. Gdy podłoże jest stale przemoczone, rośnie ryzyko infekcji skóry, a gdy jest całkiem suche, zwierzę zakopuje się i tworzy kokon.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Żaba musi mieć stały dostęp do dużej, płaskiej miski, w której całe zwierzę może leżeć i się kąpać. Do miski musi dać się łatwo wejść i z niej wyjść, a woda powinna być płytka: tylko na kilka centymetrów, tak aby zwierzę mogło odpoczywać z nozdrzami nad wodą.

Płazy stale wydalają przez skórę produkty przemiany materii i woda szybko się zanieczyszcza. Miskę trzeba opróżnić, wypłukać i napełnić świeżą wodą co najmniej co drugi dzień oraz zawsze, gdy żaba się w niej wypróżni. Używaj wody z kranu uzdatnionej przeciw chlorowi i chloraminie, a miskę myj bez detergentów. Woda powinna mieć taką samą temperaturę jak powietrze w terrarium.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest najaktywniejszy o zmierzchu i w nocy i nie potrzebuje silnego światła. Musi jednak mieć wyraźny rytm dnia i nocy z około 12 godzinami światła, czy to ze słabej lampy LED, czy ze światła dziennego w pomieszczeniu (nie z bezpośredniego słońca, które przegrzewa terrarium). UVB jest opcjonalne, ale słaba świetlówka UVB (strefa Fergusona 1) na jednym końcu wspiera przyswajanie wapnia i jest korzystna przy długotrwałej hodowli oraz u rosnących młodych. Zawsze daj zwierzęciu możliwość schronienia się w cieniu w podłożu i w kryjówkach. Szkło i plastik zatrzymują UVB, więc okno tu nie wystarczy.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Pyxicephalus edulis to drapieżnik, który zjada prawie wszystko, co zdoła obezwładnić. W naturze pokarm stanowią głównie chrząszcze i szarańczaki, a także termity, krocionogi, mrówki i pająki. W terrarium dobrym pokarmem podstawowym są dżdżownice, uzupełniane świerszczami, szarańczą, karaczanami, larwami jedwabnika i larwami zawisaków. Mącznik i barciak są tłuste i podaje się je tylko okazjonalnie. Dorosłym zwierzętom można zaproponować rozmrożoną noworodkową mysz najwyżej raz na dwa lub trzy tygodnie.

Zwierzę karmowe nie może być większe niż odległość między oczami żaby. Młode karmi się codziennie, dorosłe co drugi lub trzeci dzień. Nadwaga to najczęstszy problem, bo żaba nigdy sama nie przestaje jeść. Obserwuj sylwetkę zwierzęcia: ciało ma być jędrne i zaokrąglone, a nie nabrzmiałe.

Oprószaj pokarm wapniem z D3 dwa razy w tygodniu, a preparatem multiwitaminowym co dwa tygodnie. Karm owady pożywnym pokarmem, zanim podasz je dalej. Zawsze używaj długiej pęsety, bo żaba może pomylić palce z pokarmem.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Zwierzę niemal zawsze leży zakopane, z oczami i nozdrzami nad podłożem, i czeka na zdobycz. Jest najaktywniejsze o zmierzchu i w nocy, kiedy wychodzi polować i pływać. Nie jest to zwierzę do brania na ręce: skóra łatwo wchłania substancje, a ugryzienie jest mocne. Gdy żaba czuje się zagrożona, może syczeć i skakać do przodu z otwartym pyskiem.

Zawsze trzymaj zwierzęta osobno. Jeśli trzeba przenieść żabę, użyj pojemnika albo wilgotnych, czystych rękawiczek nitrylowych, chwyć ją pewnie i spokojnie za tułów i zrób to szybko. Żaba jest ciężka i niezgrabna i łatwo odnosi obrażenia, gdy upadnie. Zawsze myj ręce po kontakcie ze zwierzęciem, wodą i podłożem. W porze deszczowej samce nawołują krótkim, głębokim głosem.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć trudno rozpoznać u młodych zwierząt. U dorosłych samiec jest większy, cięższy i zwykle bardziej zielony na grzbiecie oraz ma ciemnożółte gardło, natomiast samica jest mniejsza, bardziej oliwkowobrązowa i może mieć jasny pas na grzbiecie. Nawołują tylko samce. Wiek i wielkość w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej w niewoli nie są udokumentowane. Poczekaj, aż zwierzęta będą w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek rozmnaża się eksplozywnie po porze suchej, gdy w krótkim czasie spadnie ponad 70 mm deszczu. Samce gromadzą się w płytkiej, rozlanej wodzie wokół dominującego samca, który rzuca się na każdego innego samca podchodzącego zbyt blisko: atakuje, gryzie i odrzuca rywali, a walki mogą skończyć się śmiercią jednego z nich. Samice przemieszczają się swobodnie między samcami. Gody są proste, a samica zaczyna składać jaja wkrótce po tym, jak samiec ją obejmie. Rozród odbywa się w ciągu dnia i trwa krótko.

Rozmnażanie w niewoli jest rzadkie i trudne. Metodę zapożyczono od *Pyxicephalus adspersus*: zdrowe, dobrze odżywione zwierzęta przechodzą porę suchą trwającą 3-4 miesiące bez zraszania i z niewielką ilością wody lub bez niej, tak aby zapadły w stan spoczynku. Następnie budzi się je obfitym zraszaniem i wodą wlaną na podłoże, przez kilka dni dobrze karmi i umieszcza w komorze deszczowej z około 8 cm wody i miejscami, na które mogą się wydostać. Kopulacja odbywa się, gdy zwierzęta stoją na dnie, więc woda nie może być głębsza. Łącz z samicą tylko jednego samca naraz. Rozmnażanie wymaga, aby z góry mieć zbyt dla licznego potomstwa.

JAJA I KIJANKI

Samica składa jaja w płytkiej wodzie. Liczba jaj nie jest udokumentowana dla tego gatunku; wartość w ramce zapożyczono od *P. adspersus*, który składa do 4 000 jaj, a mniejszy *P. edulis* składa prawdopodobnie mniej. Samiec strzeże kijanek, a gdy zbiornik wysycha zbyt szybko, wykopuje dla nich kanał.

Kijanki są wszystkożerne. Karm je obficie rozkruszonym pokarmem dla ryb lub gotowym pokarmem dla kijanek i utrzymuj wodę czystą i natlenioną dzięki częstym podmianom.

Czytaj więcej: Odchów kijanek

METAMORFOZA

Czas wylęgu i rozwoju larwalnego zapożyczono od *P. adspersus*: wyklucie następuje po 2-3 dniach w 24-27 °C, a kijanki mogą przejść metamorfozę już po 2-5 tygodniach. Gdy pojawią się przednie kończyny, woda musi być tak płytka, aby młode mogły odpoczywać z nozdrzami nad wodą, i musi być łatwy dostęp do lądu. Świeżo przeobrażone młode szybko opuszczają wodę i szukają wilgotnych kryjówek. Przenieś je wtedy do terrarium lądowego z wilgotnym podłożem.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode trzeba trzymać osobno, gdy tylko opuszczą wodę, bo są kanibalami i atakują osobniki własnego gatunku. Zapewnij im małe pojemniki z wilgotnym podłożem i liśćmi jako kryjówką. Karm codziennie małymi świerszczami i innymi drobnymi owadami karmowymi i oprószaj pokarm wapniem. Rosną szybko i w miarę wzrostu przenosi się je do większych pojemników. Liczba młodych z jednego zniesienia to największy praktyczny problem przy rozmnażaniu tego gatunku.

Zdrowie i częste błędy

Pyxicephalus edulis jest odporny, ale występuje kilka typowych problemów:

- Nadwaga przy zbyt częstym lub zbyt tłustym karmieniu.

- Stres i utrata wagi przy zbyt wysokiej temperaturze. Utrzymuj temperaturę poniżej 28 °C.
- Choroba kości przy niedoborze wapnia i D3. Oprószaj pokarm i rozważ UVB.
- Infekcje skóry i choroby bakteryjne przy brudnej wodzie lub zanieczyszczonym podłożu.
- Zaparcie po połknięciu podłoża lub zbyt dużej zdobyczy.
- Odwodnienie przy zbyt niskiej wilgotności powietrza.
- Niepożądany stan spoczynku z kokonem, gdy w terrarium robi się zbyt sucho lub zimno. Stopniowo podnieś wilgotność i temperaturę.

Zwróć się do weterynarza znającego się na płazach, jeśli żaba traci na wadze, puchnie, ma zaczerwienione lub zranione miejsca albo przestaje jeść, nie będąc w stanie spoczynku.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.